

Interpretation

Skogens besökare i centrum

Kort handledning för skogssektorn

Interpretation är en internationell term som enligt Ham (2013) kan definieras som "ett förhållningssätt till strategisk kommunikation, som innebär att deltagare utmanas att upptäcka egna betydelser och att skapa egna relationer till företeelser, platser, människor och idéer".

"Deltagare" kan bytas mot "besökare" utan att betydelsen förändras. I många situationer, inte minst när det gäller naturvägledning i brukad skog, är det fråga om att kommunicera med besökare i skogen utan att det finns någon guide eller arrangeras någon aktivitet. Även vid bemannad naturvägledning i skogen kan begreppet besökare användas.

Några centrala utgångspunkter för interpretation är följande. Under kurserna i projektet *Interpretation och naturvägledning för skogssektorn – skogens besökare i centrum* har dessa tänkesätt presenterats, diskuterats och övats med deltagarna.

En övergripande utgångspunkt är att det inte är fråga om kommunikation "från sändare till mottagare" utan ett växelspel mellan besökare/deltagare, fenomen/företeelse/det man visar eller berättar om och naturvägledare/naturvägledning (guide, skylt, utställning osv).

- Fokusera på inspiration snarare än information. Det är viktigare att ge besökaren/deltagaren aha-upplevelser än att förmedla kunskap. Detta uttrycktes redan av den amerikanske naturvårdspionjären Enos Mills 1920: "Nature guiding is more inspirational than informational".
- Utgå från besökaren/målgruppen och hans/hennes/deras förkunskaper, vardag, erfarenheter, intressen och så vidare. Det är nödvändigt att förstå mer om vilka som besöker ett område eller

deltar i aktiviteter. Det kan göras genom allt från genomarbetade enkäter till smarta metoder att ta vara på en grupps perspektiv direkt i fält. Arbeta gärna med övningar som "I besökarens skor" på egen hand eller tillsammans med kollegor (se t ex *Platsens berättelser* i referenslistan nedan).

- Bjud in besökaren/deltagare till reflektion och dialog. Ställ öppna frågor istället för att föreläsa. Låt besökaren/deltagaren bilda sig en egen uppfattning om den brukade skogen, istället för att utgå från den polariserade debatten eller ditt eget perspektiv. Var en "medupptäckare" och "facilitator" mer än traditionell guide.
- Uppmuntra engagemang och delaktighet. Låt besökare/deltagare vara med på ett organiserat sätt vid olika skogliga händelser, som plantering, avverkningsplanering, naturvårdsbränning. Inbjud till att sätta sitt eget avtryck i ett område till exempel genom att sätta upp fågelholkar. Vid planerade åtgärder i exempelvis tätortsnära områden, informera inte bara utan bjud in till guidning med öppna diskussioner.
- Fokusera på förstahandsupplevelser av verkliga fenomen i skogen. Öppna möjligheter för människor att komma ut i den brukade skogen och uppleva det som finns där. Det kan handla om naturföreteelser som trädslag, växter och djur, landskap med mera, spår av gårdagens och dagens brukande, pågående åtgärder, folketro och historiska berättelser, skogens nyttigheter med mera.
- Relatera till människors vardag och erfarenheter. Vid såväl bemannad som obemannad naturvägledning är det lättare att fånga människors uppmärksamhet genom att ta upp sådant som känns igen från den egna vardagen eller erfarenheten. Det gäller att göra det så relevant, meningsfullt och personligt för deltagaren/besökaren som möjligt. Om man inte vet något om vilka det rör sig om finns det universella ämnen som intresserar de flesta, som kärlek, födelse, död, rädsla, sorg, glädje och så vidare. Jämför hur man i film och i tv-dokumentärer ofta arbetar för att behålla tittarens intresse.

- Stimulera besökarens tankar. Kommunikationspsykologisk forskning har visat att man genom att sätta igång eller stimulera intensivt tänkande hos besökare/deltagare har större förutsättningar att öka engagemang och få människor att finna egen mening och egna betydelser i de fenomen och platser som upplevs/besöks.
- Utgå från platser och berättelser. Varje plats har en mångfald berättelser att lyfta fram. Ju mer man lär känna en plats, desto mer finns det att berätta. Detta gäller inte minst hos enskilda skogsägare som ju känner sin skog utan och innan. Underskatta inte betydelsen av vardagliga fenomen. Ju mer du inkluderar av sådant som besökaren kan fortsätta upptäcka själv på hemmaplan, desto större är chansen att intresset varar längre.
- Arbeta med teman, det vill säga tänk igenom vad jag som "avsändare" vill att besökaren ska "ta med sig hem". Ett sätt att uttrycka begreppet tema i interpretation är "det jag verkligen vill att deltagaren/besökaren ska förstå om mitt ämne är...". Ett tema hjälper dig att avgränsa och fokusera samt att tänka mer på sammanhang och helheter än på enskilda fakta. Det är annars lätt att man överlastar sin aktivitet eller sin stigslinga med information "för det finns ju så mycket viktigt att säga". Tematisk interpretation underlättar för besökaren att följa, förstå och skapa egna betydelser i det som upplevs.
- Stimulera alla sinnen. Vid en bemannad situation är det förhållandevis lätt att få deltagarna att ta in sina intryck genom alla fem sinnen, bara man planerar för det. Det är värdefullt att ha detta som mål även i en obemannad situation. Om du gör en slinga med skyltar eller liknande, inkludera inspirerande utmaningar att stanna upp och lyssna, känna, dofta osv.
- Sätt saker i sammanhang. Berätta hur vattendraget löper genom landskapet och hur viktigt det är att alla tar hänsyn för att fisk ska kunna vandra uppströms. Ge perspektiv på brukandet av skogen i generationer bakåt. Belys vikten av naturhänsyn i ljuset av

mångårigt ”städande” i skogen. Sök upp utsiktspunkter och berätta om landskapets förändringar genom århundradena. Och så vidare.

Redan 1957 formulerade den amerikanske pionjären inom interpretation, Freeman Tilden, några principer som är vägledande ännu idag:

- Utgå från målgruppen.
- Avslöja istället för att informera.
- Berätta en historia.
- Provocera – stimulera till egna tankar och handlingar.
- Sätt saker i sammanhang.

Ett verktyg som visat sig praktiskt användbart för många som planerar och genomför naturvägledning är den så kallade TORG-modellen. Den har lanserats av professor Sam H Ham och omfattar följande delar.

Framgångsrik interpretation kännetecknas av att vara

- Tematisk: fokuserar på ett utvalt begränsat antal ämnen, berättelser, företeelser (se även punkten om tema ovan)
- Organiserad: upplagd så att den är lätt att följa på ett logiskt sätt utan för mycket information
- Relevant: relaterar till besökarens/deltagarens egna erfarenheter och vardag, sådant som kan fortsätta upptäckas på egen hand
- Givande: bjuder på intressanta och engagerande upplevelser (kan vara både positiva och mer ”jobbiga” saker).

Läs mer om TORG-modellen i Ham (2013).

Litteratur i urval

Arnell, A 2014. Naturvägledning för skogsföretagare. Kapitel i boken ”Skogens sociala värden” i serien ”Grön entreprenör – forskningen visar vägen”, SLU Alnarp.

Centrum för naturvägledning (2015). Dialog för landskap – en handledning.

Ham, S.H. 2013 (svensk översättning 2018). Interpretation – kommunikation som gör skillnad. Handbok för vägledare i natur- och kulturarv. SLU Centrum för naturvägledning.

Malmström, L. med flera (2017). Platsens berättelser – metodhandledning i interpretationsplanering. Riksantikvarieämbetet.

Sandberg, E., Aaskov Knudsen, M., Rohde, t. & Kettunen, A. (red.) 2019. Naturvägledning i Norden. En bok om upplevelser, lärande, reflektion och delaktighet i mötet mellan natur och människa. TemaNord 2019:021, Nordiska ministerrådet.

Tilden, F. 1957. Interpreting Our Heritage. 4th edition, University of North Carolina Press.